

профессиональной консультационной деятельности» и выделены главные ее составляющие. Охарактеризованы уровни готовности будущих учителей к профессиональной консультационной деятельности.

Ключевые слова: будущее учителя, профессиональная консультационная деятельность, образование, готовность к консультационной деятельности.

Zimbalevskiy O.V.

THE PROBLEM OF THE READINESS OF FUTURE TEACHERS TO PROFESSIONAL COUNSELING ACTIVITIES IN THE CONTEXT OF THE MODERNIZATION OF EDUCATION

This article reviews an issue of preparing future teachers to professional consulting activity. It specifies that the relevance of the raised issue is due to difficult modernization processes in education and to functioning of different social institutions (family, school, manufacture, public organizations etc.). Institutions and organizations that provide consulting services in education to different subjects of consulting or consumers are described. It was proved that consulting in education is a new and forward-looking direction in professional activity and scientific research. Psychological and educational literature was analyzed and the concept "A readiness of future teachers for professional consulting activity" is defined. This concept is considered as a difficult integrated theoretical education that consists in multiple components such as motivational, orientation, operational and evaluative. Each of specified components has its own constituting elements. The state of readiness of teachers for the activities of the consultant has four levels of activity: non-professional, pre-professional, classical professional level and masterclass level. It was noted that the readiness of future teacher to consulting activity is unleashing their potential abilities in harmonization of relations between subjects of the pedagogical process in professional activities. It was stressed that training of future consulting teachers must include pedagogical, psychological, substantive and consulting training. It is possible with in-depth study of fundamental basis of subjects, creative independent study of students and pedagogical consulting practice. It was observed that this issue is not solved and forward-looking direction for the further scientific research is to develop a criteria and a rate of readiness of future teachers to professional consulting activity.

Key words: future teachers, professional consulting activity, education, readiness for consulting activity.

Подано до редакції 20.12.2018.

Рекомендовано до друку канд.пед.наук, доц. В.І.Саук

УДК 373.57. 048 (042.3)

© 2018

Ковалинська І.В.

КУЛЬТУРА В КОНТЕКСТІ БАГАТОКУЛЬТУРНОГО СУСПІЛЬСТВА

В статті розглядається поняття «культура» у мультикультурному суспільстві. Культура мультикультурного середовища розглядається як нестатичне явище, що здатне еволюціонувати і вбирати себе нові культурні зразки. Надано визначення мультикультурного суспільства, що включає в себе не тільки суб'єктів, а також і стратегію освітнього втручання. Описано вимоги до особистості учителя, що включають запобігання конфліктам, затвердження принципів співіснування різних культурних груп, підвищення продуктивності та надання можливостей для інтелектуального та морального розвитку усіх особистостей.

Ключові слова: мультикультурна освіта, культурне різноманіття, діалог культур, толерантність, культурний плюралізм.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Культура – поняття, що стає надзвичайно важливим у сучасному суспільстві через появу великої кількості іммігрантів на теренах Європи, які привносять свої культурні традиції, звичаї, забобони і звички до повсякденного життя європейців. У 21-му столітті поняття європейської культури змінилося завдяки тому, що її впливовість і поширення в світі значно зменшилися. Відбулося включення елементів східної, африканської, інших культур через появу величезної кількості представників інших культур. Присутність іммігрантів в Європі відображається в усіх сферах життя, особливо в освіті. Навчання етнічно-гетерогенних класів стало питанням вивчення багатьох науковців, адміністраторів освіти, педагогів, соціологів, психологів. В європейській науці навчання представників різних культур в одному навчальному колективі розвинулося з відокремленого навчання представників національних меншин, їх примусової відмови від власної культурної ідентичності й жорсткої сегрегації до розуміння необхідності підтримувати національну ідентичність країни, не відмовляючись від культурної ідентичності її громадян, тобто використовувати культурне різноманіття як перевагу, що надає можливість пізнавати нове, розвивати психологічну гнучкість, зростати як європейська особистість. У педагогіці наявність представників меншин у навчальному колективі призвела до розробки стратегій мультикультурного навчання, яке передбачає використання різноманітних технологій навчання, включення елементів національної культури в навчальні матеріали, виховання толерантності, зменшення упередженості й відмови від стереотипів. Однак, у більшості європейських країн все ще існує дихотомія у термінології, яка використовується у науковому дискурсі щодо навчання етнічних, культурних, релігійних меншин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Питаннями мультикультурної освіти й особливостями організації педагогічного процесу в мультиетнічному середовищі займалися американські дослідники М. Спітер і Д. Грант [13. с. 12], які вивчали найбільш вживані терміни, що пов'язуються з поняттям «мультикультурна освіта» – це поняття «рівність», «відмінність»,

«дискримінація», «етнічне походження». Дж. Бенкс [2, с. 26-31], який вивчав процеси акультурації; Дж. Тароззі [14, с. 130], що виявив особливості формування мультикультуралізу в європейських країнах; Ж. Гей [5, с. 36], що сфокусувався на вивченні відмінностей мультикультурної та монокультурної освіти; С. Ніето [10, с. 457], яка розробляла принципи мультикультурної освіти; А. Перотті [12, с. 130], що сформулював поняття мультикультурної особистості.

В українському науковому дискурсі поки що недостатньо робіт, які присвячені питанням мультикультурної освіти, формуванню особистості педагога та принципам освіти в мультиетнічному колективі. Можна згадати роботи Л. Гончаренко [6, с. 28-30], що розглянула зміни поняття «культура» у зв'язку із змінами етнокультурного складу європейських країн; Н. Якси [15, с. 236], що вивчала основи мультикультурної освіти в навчальних закладах України; І. Ковалинської, що вивчала принципи мультикультурної освіти в західноєвропейських країнах [8, с. 27-32] тощо.

Формулювання цілей статті... Особливо важливим вважається у цьому контексті конкретизації термінології, яка вживається в українському науковому дискурсі стосовно освіти в мультикультурному середовищі.

Наша стаття присвячена виявленню розвитку поняття «культура» у контексті мультикультурного навчального середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження... Поняття «культура» у сучасних умовах багатокультурного суспільства стає проблемою для обговорень, дискусій та зміни визначень. Це поняття визначалося у вузькому сенсі як «національна культура», а поява представників інших, неєвропейських культур на теренах Європи спричинила дискусії науковців та педагогів-практиків щодо принципів навчання етнічно-гетерогенних груп.

Міжкультурна педагогіка ґрунтується на порівнянні думки, концепцій і понять, стаючи педагогікою особи, де в центр поміщена людська істота у всій її повноті, незалежно від мови, культури або релігії. У плані епістемології міжкультурна педагогіка починається з наукових основ експериментальної соціальної психології (головним чином дослідження про культурну ідентичність, акультурації і про стрес акультурації), транскультурної психології (перш за все у порівняльних дослідженнях, концепцій «культурної психології» і «етнічної психології»), загальної, соціальної та порівняльної педагогіки, культурної антропології, етнології, соціології, лінгвістичних наук і міжкультурної комунікації. Вона стимулює міждисциплінарні відносини між усіма дисциплінами (включаючи соціолінгвістику, філософію, географію, історію і політичні науки) з користю визнання можливостей і ризиків міжкультурної освіти.

Культуру розглядали як статичне явище, породжене етнічністю або національністю. Це, на думку Ф. Дервіна, виливалося у віділення національних груп в освіті та підсиленні стереотипів [4, с. 27]. Протягом 50-х – 80-х рр. 20-го століття відбувалася корекція дефініцій для включення нових культурних патернів, характерних для інших культур, у поняття сучасної культури мультиетнічного суспільства. Позитивним результатом такого наукового розвитку стало визнання того, що мультикультурна освіта має стати перевагою для усіх учнів без винятку, як для тих, що належать до меншин, так і для тих, хто належить до національної більшості. Визнання того, що мультикультурна освіта належить усім, стало приводом відійти від питання освіти іммігрантів. Таким чином, відбувся перехід поняття «мультикультурна освіта» і принципу мультикультурності освіти від меншовартісного, який стосувався лише вузького кола іммігрантів, до центрального і важливого для усієї системи освіти в цілому. Такий перехід мав на увазі, що мультикультурна освіта – принаймні теоретично – стала метою усіх навчальних закладів та усіх вчителів, не зважаючи на те, чи вони працювали у мультикультурному чи монокультурному середовищі.

Дослідники сьогодні розглядають культуру як нестатичну або динамічну систему, завдяки чому вона здатна еволюціонувати, вбираючи в себе нові культурні зразки та культурні орієнтири. Саме поняття динамічної культури є основним для визначення якості мультикультурної освіти. Така культура здатна змінюватися та вбирати нові тенденції, адаптувати їх в умовах суспільства, що теж змінюється. Культура має розглядатися як структура, що постійно розвивається, адже статична культура не може сприйняти виклики часу, коли міграція в Європі досягла найвищого рівня за останні 60-х років. Культура не може існувати ніяк інакше, окрім будучи плюралістичною, такою, що змінюється, пристосовується, вибудовується. Ф. Дервін вказує, що «...культура, яка не змінюється і не вступає у взаємообмін із іншими культурами – мертва культура. Найголовніше для дослідника – відійти від фасаду, від зовнішніх відмінностей, які насправді базуються на культурній одиничності і розгледіти ті відмінності, які кожен з нас несе в собі, щоб побачити справжню конструктивну силу культури. М. Абдалла-Прецельє визнає, що поняття «культура» більше не відповідає сьогоднішньому стану культури, і за його допомогою більше неможливо визначити культурне різноманіття, що існує у сучасному світі. Тепер культури неможливо розглядати відокремлено, як самостійні культурні сутності, вони мають визначатися за допомогою соціальних, політичних та комунікативних реалій [1, с. 473].

Розглядаючи культурний плюралізм як основостворююче поняття, його можна визначити як велику кількість різноманітних культурних фрагментів, які є самі по собі значущими, навіть більше, ніж те ціле, яке вони

створюють. В цьому й полягає складність інтеркультурних та інтер-етнічних взаємовідносин та крос-культурного обміну, що зробили саме поняття «культура» менш доречним і важливим. Говорячи про міжкультурні відносини та міжкультурний обмін, деякі автори замінують поняття «культура» на поняття «культурогенез». Термін «культурогенез» краще охоплює усю повноту гнучкого поняття «культур, що постійно змінюються, еволюціонують». Вони також визнають, що відбитки культури значно важливіші, ніж культурні структури. Індивіди відбирають інформацію щодо культури відповідно до власних інтересів та змін життєвої ситуації. Культура, як і мова, існує для того, щоб висловлювати себе і взаємодіяти з іншими. Завдяки тому, що поняття «культурогенез» відбиває динамічність культурних змін, воно більше відповідає динамічній та мінливій сутності поняття «культура у сучасному суспільстві». Поняття «культура» є більш дескриптивним, відповідає предметному та категорійному підходу.

Визначення поняття «культура» є важливим у нашому дослідженні у двох категоріях: як загально-філософського поняття, що визначає спосіб самовизначення певної людської спільноти, і як характеристика особистості, яка є унікальною для кожної особи, що відокремлює її від інших й водночас слугує маркером її приналежності до певного соціального угруповання. Ми будемо розглядати культуру як унікальну характеристику особистості, що дозволяє їй ідентифікувати себе по відношенню до соціуму.

Людина завжди багатокультурна. В своєму повсякденному житті і професійній діяльності вона стикається із різними особистостями, кожна із яких є носієм власної культури і в процесі спілкування впливає на іншу особистість, що призводить до змін у власній культурі.

Поняття «культура» сьогодні є діалогічним, оскільки, завдяки розвитку інформаційних технологій та світовій міграції, з'явилася можливість діалогу різноманітних культур. Такий діалог є важливим фактором розвитку суспільства й освіти прийдешнього покоління. Діалогічність надає можливість обміну думками й створює основу для взаєморозуміння. Якщо визначати культуру як спосіб життя, то культуру можна класифікувати як культуру етнічну, конфесійну, вікову, професійну тощо. Етнічна культура розуміється як сукупність вироблених етносом феноменів матеріального й духовного життя, що знаходить своє вираження у мові й відрізняє один етнос від іншого. Чим більше людина пізнає особливості інших культур, тим більше вона розуміє погляди й дії інших людей. На думку багатьох учених, людина сьогодні є мультиідентичною, тобто мультикультурною. Мульти- (в перекладі з латинської) означає «багато», тобто множинність і багаторазовість.

У мультикультурній педагогіці такі поняття, як «ідентичність» і «культура» розуміються не статичним, а скоріше динамічним чином; несхожість, еміграція, життя в умовах складного мультикультурного суспільства не вважають ризиками дискомфорту або хвороб, а розглядаються як можливості для духовного збагачення, а також індивідуального і колективного зростання. Зустріч з іноземцем, з етнічно і культурно відмінним суб'єктом являє собою виклик, можливість для порівняння і роздумів над культурними цінностями, правилами поведінки, проявами емоцій, відношенням до часу, проксеміки тощо.

Деякі дослідники стверджують, що сьогодні вже існує планетарна мультикультура, тобто універсализація, але не уніфікація національних культур. Мультикультура є рівноцінним співіснуванням національного й світового, а не поглинанням або якісною заміною національної культури [11, с. 127]. Більшість учених сьогодні схиляються до думки, що мультикультура – це позитивне явище, уособлення етнічного та культурного різноманіття [9, С.54]; вона об'єднує усі унікальні особливості культур та слугує встановленню продуктивного діалогу між народами [7, с. 87].

Виникла тенденція до визнання культурного різноманіття шляхом запровадження заходів, які не мали значного впливу на систему мультикультурної освіти, наприклад, святкування певних національних свят або розповіді учнів про культурні традиції, запровадження тематичних днів тощо. Такі заходи організовувалися на засадах проектного підходу, характеризувалися виключно фольклорно-культурними рисами, в процесі реалізації яких підтримувалися національні стереотипи, а студенти з національних меншин важко адаптувалися до національної культури більшості, яка не мала нічого спільного із їхньою справжньою індивідуальною національною ідентичністю. В багатьох випадках на початку процесу впровадження принципів мультикультурної освіти науковцями і практиками робився наголос на культурних відмінностях та толерантності, підкресленні особливостей і відмінностей, що в багатьох випадках приводило до ще більшої сепарації замість злиття або інтеграції.

Суспільство, які визначається як "мультикультурне", має включати в себе не тільки суб'єктів з їхніми звичаями, релігіями, різними формами мислення, а також і стратегію освітнього втручання, міжкультурні контакти, взаємодію та уміння співжиття із відмінностями. Міжкультурна педагогіка, таким чином, відкидає статичність і ієрархію, й може розумітися як можливість діалогу, паритетного порівняння, без примусу для залучених суб'єктів відмови від їх апріорі, значущих частин їх культурної самобутності.

Мультикультурний учитель, в свою чергу, згідно настанов Євросоюзу, має стати фасилітатором й імплементатором мультикультурного підходу до навчання. Дослідники висвітлюють переваги мультикультуралізму як освітньої політики. Вони полягають у наступному:

- визнання таких базових понять як демократія, рівність та справедливість;
- запобігання внутрішньогруповим конфліктам шляхом затвердження принципів співіснування різних культурних груп у межах одного суспільства та створення соціальної структури, в якій люди співіснують мирно;
- підвищення продуктивності та надання усіх можливостей для інтелектуального та морального розвитку усіх особистостей, тому що їх культурне різноманіття створює новий розумовий та духовний ресурс;
- розвиток навичок продуктивного вирішення проблем шляхом використання різноманітних точок зору та перспектив, які можна згодом застосувати до рішення будь-яких питань;
- розвиток позитивних взаємовідносин між людьми шляхом досягнення спільних цілей та утвердження спільних цінностей;
- зниження рівня упередженості шляхом спільної взаємодії;
- розвиток суспільства завдяки багатству нових культур, що допомагає створити ширший погляд на світ.

Дослідження, що проводилися серед вчителів, які є безпосередніми імплементаторами мультикультурної освіти, свідчать, що вчителі віряють у мультикультурну освіту, але не знаходять достатньої підтримки в тих навчальних закладах, де вони працюють. Вони також не мають достатньо знань чи практичних навичок щодо впровадження мультикультурної освіти.

Висновки... Як зрозуміло з викладеного вище, мультикультурна освіта фокусується на соціальному, індивідуальному, інтелектуальному розвитку усіх учнів, їхніх демократичних цінностей, вірувань та культурному плюралізмі. Мультикультурна освіта може вважатися філософською течією, метою якої є надати освіту усім національним чи етнічним групам, не піддаючи жодну з них дискримінації. Кожен член цієї групи вільний демонструвати своє етнічне походження і пишатися ним. Такий підхід надає більше справедливості, свободи і рівності усім.

Подальшого дослідження потребують питання культурної само-ідентифікації, поняття самовизначення, множинної та мозаїчної ідентичності й психологічної адаптації до зміни культурних умов існування особистості.

Використана література:

1. Abdallah-Pretceille, Martine Intercultural Education, Volume 17, Issue 5 December 2006, pages 475-483: <http://www.annalindhfoundation.org/publications/interculturalism-paradigm-thinking-about-diversity#sthash.Nf18QiBf.dpuf>)
2. Banks, J. A. (2001). Multicultural education: Historical development, dimensions, and practice. In J. A. Banks & C. A. M. Banks (Eds.), Handbook of research on multicultural education, San Francisco: Jossey-Bass.
3. Clifford M., & Marcus, S. Writing Culture The Poetics and Politics of Ethnography University of California Press Berkeley and Los Angeles, California University of California Press, Ltd. London, England 1986 –305 с.
4. Dervin, Fred Cultural identity, representation, and Othering <http://users.utu.fi/freder/dervinhandbookcorrect.pdf> p. 8-12
5. Gay, G. (2004). Curriculum theory and multicultural education. In J.A. Banks & C. McGee Banks (Eds.) Multicultural Education. Issues and Perspectives (pp. 30-49). Hoboken, NJ: Wiley & Sons
6. Гончаренко Л.А. Формування готовності вчителів до професійної діяльності в умовах полікультурного середовища в системі післядипломної освіти. Канд. дис. 13.00.04 Херсон, 2007. – С. 28-30
7. Еремеев А.Ф. Первобытная культура: происхождение, особенности, структура : курс лекций в 2 частях. Часть 2. – Саранск: Изд-во Мордовского ун-та, 1996 г. – 157с.
8. Ковалинська І.В. История мультикультурализма в образовании: обзор опыта Великобритании. Идеи. Поиски. Решения: сборник статей и тезисов IX Междунар. науч. практ. конф., Минск, 25 ноября 2015 г./Редкол.: Н.Н. Нижнева (отв. редактор) [и др.]. В 6 частях. Часть 6. Мн.: БГУ, 2015. С.27-32
9. Куропятник А.И. Мультикультурализм: проблемы социальной стабильности полиэтнических обществ. СПб., 2000 – 207 с.
10. Nieto S. (2006), Solidarity, courage and heart: what teacher educators can learn from a new generation of teachers, in «Intercultural Education», 17, pp. 457-473.
11. Ольшанский Д.В. Зеркального «Я» теория. Современная западная социология: Словарь. – М.: Политиздат, 1990. – 432с.
12. Perotti, A. The case for intercultural education Council of Europe Press, 1994, 158p.
13. Sleeter, Ch., Grant K. (2009) Making Choices for Multicultural Education: Five Approaches to Race, Class and Gender. NY: John Wiley & Sons
14. Tarrozzi, M. (2014) Building an “intercultural ethos” in teacher education. Intercultural education, 25(2), 128-142.
15. Yaksa, N.V. Multicultural education of the students in the European pedagogical science and practice. Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского/Научный журнал Серия «Проблемы педагогики средней и высшей школы» Том 26(65), No 2. – Симферополь, 2013 [Электронный ресурс] / Режим доступа : http://sn-pedagogy.crimea.edu/arhiv/2013/uch_26_2_ped/uch26-2-ped.pdf

Ковалинская И.В.

КУЛЬТУРА В КОНТЕКСТЕ МНОГОКУЛЬТУРНОГО ОБЩЕСТВА

В статье рассматривается понятие «культура» в мультикультурном обществе. Культура мультикультурной среды рассматривается как нестатическое явление, способное эволюционировать и впитывать себя новые культурные образцы. Дано определение мультикультурного общества, включающее в себя не только субъектов, а также и стратегию образовательного вмешательства. Описаны требования к личности учителя, включающие предотвращение конфликтов, утверждение принципов сосуществования различных культурных групп, повышение

производительности и предоставление возможностей для интеллектуального и нравственного развития всех личностей.

Ключевые слова: мультикультурное образование, культурное многообразие, диалог культур, толерантность, культурный плюрализм.

Kovalynska I.V.

CULTURE IN THE CONEXT OF MULTICULTURAL SOCIETY

Topic of the article concerns the concept of culture. The article focuses on peculiarities of culture in a multicultural society. At the beginning the author describes different approaches of scientists to defining culture, paying a special attention to the definition given by F. Dervin who states that culture in a multicultural society is not static, it can absorb new patterns and evolve. Culture is described as a social characteristics of a person which influences his/her approach to life, way of thinking etc. The author also points out that global society today is multicultural, and the concept "culture" does not correspond to the idea of global multiculturalism so some scientists use the concept of cultural genesis. In a pluralistic society is it important to define requirements to the teacher as he/she is the facilitator of culture and supporter of a multicultural approach to teaching, The author underlines that not all the teachers nowadays realize the importance of multiculturalism in teaching. She points out the requirements of the European Union to the personality of a teacher who should learn to organize the co-operation of students which is free of conflicts, productively solve problems, learn to communicate with representatives of other cultures, enrich their own horizons and world outlook thanks to new knowledge about different cultures.

Key words: multicultural education, cultural diversity, dialogue of cultures, tolerance, cultural pluralism.

Подано до редакції 05.12.2018.

УДК 37.04

© 2018

Самойленко О.А.

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ АНДРАГОГА ЯК ФАХІВЦЯ У ГАЛУЗІ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

У статті узагальнено теоретичні положення щодо професійної компетентності андрагога як фахівця у галузі освіти дорослих. Охарактеризовано основні її складові – методична, спеціальна (андрагогічна), соціально-психологічна, диференційно-психологічна, рефлексивна та індивідуально-особистісна компетентності. Андрагог повинен володіти спеціальними професійними знаннями, теоріями і технологіями навчання дорослих; вміннями і навичками у разі потреби перебудувати свою професійну діяльність відповідно до освітніх потреб дорослих, систематичного підвищення своєї професійної компетентності; організаторськими та комунікативними здібностями.

Ключові слова: освіта дорослих, дорослий учень, андрагог, професійна компетентність.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Актуальність питання про професійну компетентність андрагога як фахівця в галузі освіти дорослих позначається зростанням соціальної значущості в суспільстві освіти впродовж життя, ролі андрагогії як наукового напрямку в системі педагогічного знання, запитами науки і практики щодо необхідності професійної перепідготовки дорослих та ін. У відповідь на суспільні запити та пропозицію МОН України (лист № 1/12-2537 від 13.03.2018) до Класифікатора професій було внесено нову назву професії «Андрагог» з кодом 2359.2 (професійне угруповання «Інші професіонали в галузі навчання»).

З визначенням андрагогії як самостійного напрямку педагогічної теорії і практики, утворилася нова область професійної діяльності – андрагогічна, у якій провідним суб'єктом виступає викладач, котрий працює з дорослими учнями. У зв'язку з цим, набуває актуальності як розуміння особливостей цієї новочасної професії, так і окреслення складових професійної компетентності андрагога.

Авторитетний фахівець в області андрагогії К. Хойтен зазначає: «Нове навчання дорослих знаходиться на шляху перетворення у незалежну професію, яка має повне право на існування. До того ж потреба у розвитку дорослих і, у зв'язку з цим, у педагогах для дорослих буде постійно зростати. У промисловості та інших організаціях ця необхідність давно відчувається, так само як і складності у підборі відповідних методів навчання для дорослих. Однак ця нова професія потребує понятійного та методичного визначення, глибокого розуміння процесу навчання дорослих і його відмінностей від навчання дитини» [6, с. 10].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Окремі аспекти компетентнісного підходу в професійній освіті досліджують українські вчені: І. Бех, О. Дубасенюк, Г. Кошонько, Л. Лук'янова, Н. Ничкало, О. Огієнко, Є. Павлюк та ін. У роботах цих авторів компетентність пов'язується з рівнем освіченості фахівця і його загальнокультурною компетентністю, а також розглядається як складна система, що включає знання, уміння, навички та професійно-важливі якості спеціаліста.

Проте до цих пір не існує комплексного дослідження професійної компетентності андрагога, вітчизняні науковці здебільшого вивчають лише андрагогічні підходи у підготовці фахівців у галузі освіти дорослих.

Зарубіжні дослідники мають ґрунтовніші напрацювання щодо професійної компетентності андрагога (П. Джарвіс, М. Ноулз, К. Хойтен, П. Фрейре та ін.), що не дивно, адже освіта дорослих у європейських країнах інтенсивно розвивається вже з другої половини ХХ століття. Крім того, у 1997 році на 5-тій Міжнародній конференції з освіти дорослих у Гамбурзі зазначалось, що статус педагога дорослих є однією із «забутих